МІКОЛА
ЧАРНЯЎСКІ

ЗОРКІ-ЗОРАЧКІ

МІКОЛА
ЧАРНЯЎСКІ

ЗОРКІ-ЗОРАЧКІ

ВЕРШЫ І КАЗКІ

Мінск
«Юнацтва»
1984

На Рэспубліканскім конкурсе на лепшы літаратурны твор для дзяцей і юнацтва, прысвечаным 60-годдзю ўтварэння СССР, гэты зборнік адзначаны заахвочвальнай прэміяй.

Мастак К. П. ШАРАНГОВІЧ

Ч 4803010200-129 / М 307(05)—84 39—84

НА КАГО СВАРЫЎСЯ ГРОМ?

СУСТРЭЧА З ЭЛЬБРУСАМ

Бегаў я
Па зыбкай кладцы,
З татам лётаў,
І не ў сне!
А катацца
На «канатцы»
Не даводзілася,
Не!

О, канатная дарога,—
Дзіва многа,
Страху многа!

На канаце
Я павіс,
Я зірнуць баюся ўніз.
А зірнуў —
Мы едзем, едзем!
Першы страх —
Далёка недзе!

Я сяджу —
Нібы ў кібітцы.
Не баюся ўжо зваліцца.
Пада мною —
Лес, рака.
Побач —
Татава рука.

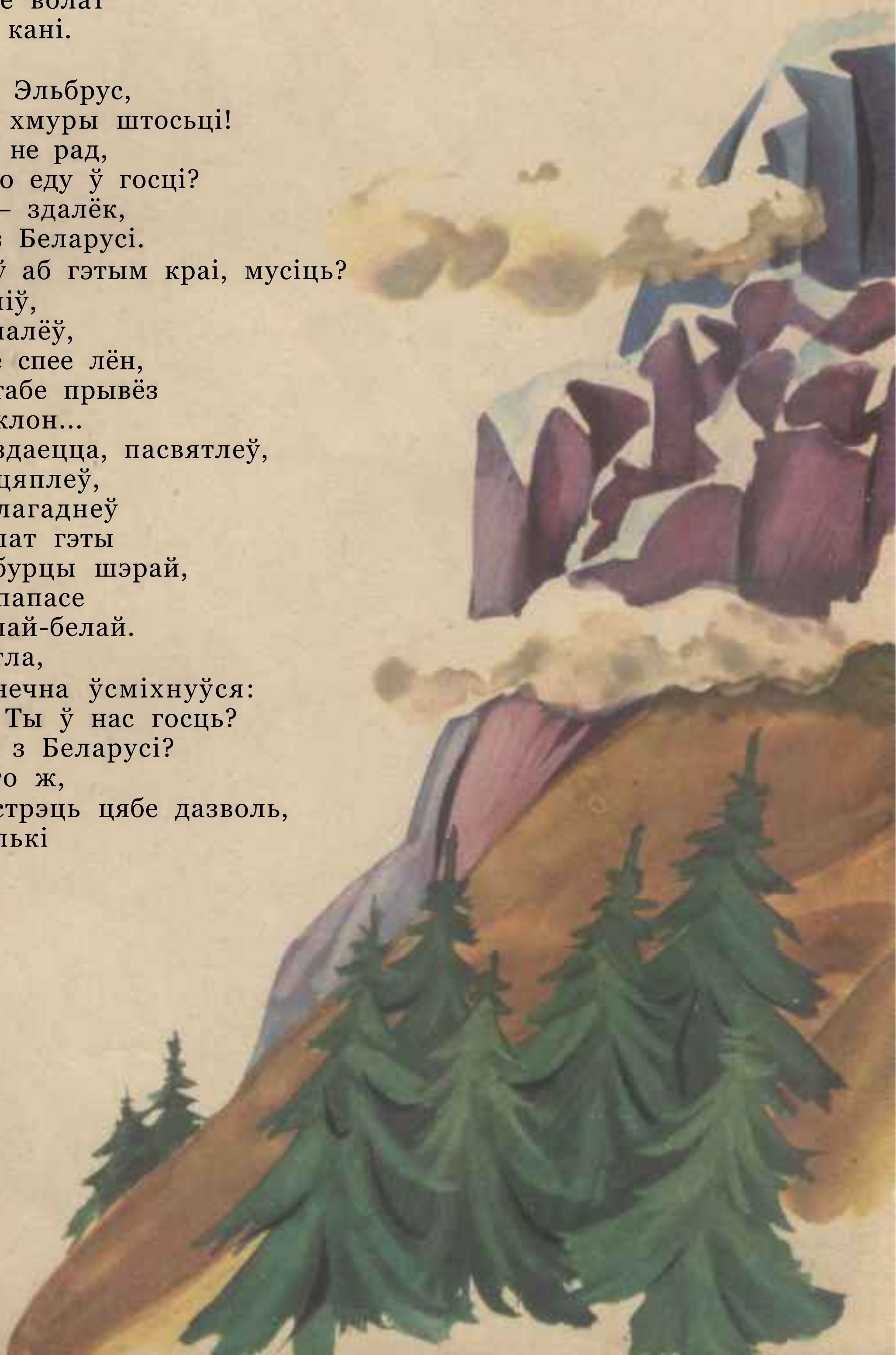
А над намі —
Цішыня.
А над намі —
Чысціня.
Зрэдку хмарка ў сіняве,
Быццам пёрка,
Праплыве.

Я сяджу,
Гляджу ў акно —
Як цудоўна
Ўсё відно!

Вунь Эльбрус
Нахмурыў бровы:

Ён маўклівы,
Ён суровы.
ЕН –
Нібыта ў бурцы шэрай,
У папасе
Белай-белай.
На яго
Здалёк зірні —
Едзе волат
На кані.

Эй, Эльбрус,
Ты хмуры штосьці!
Мо не рад,
Што еду ў госці?
Я — здалёк,
Я з Беларусі.
Чуў аб гэтым краі, мусіць?
З ніў,
З палёў,
Дзе спее лён,
Я табе прывёз
Паклон...
І, здаецца, пасвятлеў,
Пацяплеў,
Палагаднеў
Волат гэты
Ў бурцы шэрай,
У папасе
Белай-белай.
Ветла,
Сонечна ўсміхнуўся:
— Ты ў нас госць?
Ты з Беларусі?
Што ж,
Сустрэць цябе дазволь,
Толькі

Дужа не сваволь.
Тут табе, браток,
Не дома:
Што ні крок —
Абрыў ці строма!

Сам я ўсё,
Чым ганаруся,
Паказаць табе бяруся.
Назірай, запамінай —
Ёсць Эльбрус на свеце,
Знай!..

Зноў прыедзеш —
Зноў прывечу...
— Дзякуй, дзякуй
За сустрэчу!..

О, паднебная дарога,—
Характва
І шчасця многа!

КОЛЬКІ?

Я пайшоў у першы клас.
А са мной —
Сяргей,
Тарас,
Клава,
Зіна,
Кім,
Пятрусь,
Каця,
Саша
І Кастусь.

Нас рассаджваць пачалі —
Мы пяць партаў занялі.

І яшчэ ж у гэты час
Шмат зайшло дзяцей у клас.

Палічыў іх потым я —
Больш, чым нас, было ўдвая.'

Колькі партаў месціць клас?
Колькі ўсіх у класе нас?

ЗОРКІ ЗОРАЧКІ

З работы мама позніцца.
На ферме —
Дацямна.
Вяртаецца, як водзіцца,
Дамоў
Праз луг
Адна.

І месячык стараецца —
Святло
На сцежку лье.
І зоркі загараюцца
Над вёскай —
Для яе.

Сябруюць зоркі з мамаю,
З ёй ходзяць па расе
І ранішнія самыя,
І познія —
Усе.

А свята надараецца —
І ўдзень,
Нібы ў працяг,
Ей зорачка ўсміхаецца,
Як сонца,
На грудзях.

На ферме
І за ўрокамі
Вучуся працаваць,
Каб з мамінымі зоркамі
Хутчэй
Пасябраваць.

ВУШАСЦІКІ

Мой брат заняты вельмі,
І я, каб не адстаць,
На школьнай трусаферме
Люблю з ім шчыраваць.

Я рана выбег з хаты,
Баяўся, што прасплю:
Трусоў адзін, без брата
Сягоння я кармлю!

Мяне пазналі, мусіць,
Вушасцікі мае:
Ускочыў, страпянуўся,
На дыбачкі ўстае
Мой Матылёк упраўны,—
Куды падзеўся сон!
Як матылёк сапраўдны,
Увесь у плямах ён.

2 Зак. 619

Чмыхнуў носам непаседа:
«Чым сягоння буду снедаць?
Можа, бручкі, Васілёк,
Мне дасі хаця б скрылёк?
А няма, дык лебяды,
Траўкі з'ем —
Такой бяды!..»
Ну, а Волат,
Белы волат,
Не зважаючы на голад,
Хітра бліскае вачамі:
«Што прынёс мне?
Малачаю?..»

Потым лапнуў-драпнуў сетку:
«Разбуру, згрызу ўсю клетку,
Калі свежай канюшыны
Не падкінеш мне й Шыншыле!»

Хоць мне смешна,
Я маўчу:
З ім спрачацца
Не хачу...

А калматая Шыншыла
Вусамі паварушыла.
І сказала мне Шыншыла:
«Не вязала я,
Не шыла,
Хоць люблю я штукаваць:
Моркву,
Бульбу
тынкаваць.
І капуста
Мне па густу:
Ела б кожны дзень капусту!
Дай качан,
Дык за гадзіну
Нават храпкі не пакіну!
Што ўсміхаешся, дзівача?
Падкідай часцей —
Пабачыш!..»

Хоць я заняты вельмі —
Хаджу у першы клас,—
На школьнай трусаферме
Бываю кожны раз.

БУЛЬ-БУЛЬ-СУП

Я на кухні
Не гуляю —
За плітою
Наглядаю.

— Ой, вада кіпіць, булькоча,
Уцячы з каструлі хоча!
Як мне з ёю саўладаць?
Каб сцішэла —
Што ёй даць?

— Круп сыпні,
Парэж бульбінку —
Вар суцішыцца ў хвілінку,—
Падказала мне бабуля.
Я сыпнула.
«Буль-буль-буля...—
Булькатнуў
Удзячна
Вар.—
Толькі рукі не апар!..»

Я на кухні
Не гуляю —
За каструляй
Наглядаю.

— Ой, вада ізноў булькоча,
Уцячы з каструлі хоча!
Як мне з ёю саўладаць?
Каб сцішэла —
Што ёй даць?
— Кінь цыбулінку яшчэ —
І тады вар не ўцячэ,—
Падказала зноў бабуля...
Зноў удзячна:
«Буль-буль-буля...—
Булькатнуў
Вірліва
Вар.—
Што ж, далей
смялей кухар!..»

Я на кухні
Нездарма —
Мне спакою ўжо
Няма.

Чую:
Вар мой зноў булькоча.
Што Ж 6Н хоча?
Што Ж ён хоча?

— Папярэдзіў, мусіць, нас —
Кідаць ліст лаўровы час! —
Падышла бліжэй бабуля,
Ліст узяўшы.
«Буль-буль-буля...—
Булькатнуў
Духмяна
Вар.—
Паглядзі, ці ёсць навар...»

Я заглядваю ў каструлю —
Бачу
Бульбу,
Ліст,
Цыбулю.
«Дзе ж навар?
Які навар?..
Ты дзівак, напэўна,
Вар?..»

«Гэтак думаеш?
Няўжо?
Я ж не вар —
Буль-с-суп я ўжо!
І табе я
Шчыра ўдзячны:
Пэўна, буду
Вельмі смачны!..»

СОН ЦІ СОМ?

— Хто там ходзіць за акном?
— Ходзіць Сон — вусаты сом.

Казытне той сом каго —
Вочы мружацца ў таго.
Варухне вусамі зноў —
Прыйдуць казкі
Цёплых сноў.

Хто ж не хоча спаць падоўгу,
Скача з ложка на падлогу,
Гэты Сон —
Вусаты сом j—

Цягне ў цёмны вір сілком.
Там —
Крычы ці не крычы —
Спаць кладзе ён на карчы.
Не паслухаешся сома —
Дасць ляшча-пляшча, вядома...

Гэта слухае Алёнка
І смяецца звонка-звонка:
Спаць не хочацца малой,
Вочы —
Хоць памаж смалой!

І сказаў дзядуля строгі:
— Падурэй яшчэ хоць трохі,
Клікну сома-вусача —
Дасць табе ён плескача...
У акно дзяўчынка зірк —
І настрой вясёлы знік!
«Сапраўды, вусаты хтось
Грукне ў шыбіну вось-вось!..»

Не да смеху ўжо малой —
Шусь пад коўдру з галавой!

Раніцой,
Ледзь сонца ўстала,
Дзень заняўся за акном,
Зноў дзяўчо зашчабятала:
— Хто хадзіў там?
Сон ці сом?

ШТО ЗА ДОЖДЖ?

Што за дождж?
Ён лье і лье!
Выйсці
З дома
Не дае.

Я да шыбы
Як прыкуты,
Ледзь не плачу
Ад пакуты:
Паспрабуй
Уседзь
Адзін,
Можа, тры
Ці пяць
Гадзін?

Не схавалі б
Дажджавік —
Я даўно б
З кватэры
Знік...

Дождж,
Табе
Лягчэй, вядома:
Ты —
На вуліцы,
Я ж —
Дома.

ГЭЙ, МОЙ КОНІК!..

Мне прывезлі коніка,
Коніка-куплёніка:
З цёмнай грывай
Стрыгунка,
З цёмнай грывай
Скакунка.

Мяне конік панясе
Па мураўцы,
Па расе.
Капыткамі загрукоча,
Ручаінку пераскоча,
Паімчыць,
Нібы віхор,
За лужок,
За сіні бор
Да бабульчынага дома —
Мне дарога
Ўжо вядома.

Чуеш, конь мой,
Чуеш, косю:
Не прыстаць каб у дарозе —
Я табе замест аўсу
«Геркулесу» прынясу.
Цукру дам,
Цукерак дам:
Маю цэлы кілаграм.
Напаю цябе —
З азерца
Прынясу вады вядзерца...

Ды мой конь
Не хоча піць,
На ласункі
Не глядзіць.
Сумны позірк
У яго.
Ад чаго ўсё?
Ад чаго?

Я настрой падняць хачу,
Я схіліўся,
Я шапчу:
— Не журыся, што драўляны:
Ты ж прыгожы,
Мой буланы!

Як жывы,
Ты пад сядлом,
Вочы
Бліскаюць агнём.
Хто не ўцешыцца тваёю
Грывай,
Шоўкавай, густою?

Буду я цябе любіць,
Шанаваць,
Прычэсваць,
Мыць.
Будзеш ты ў маім пакоі —
У зацішку,
У спакоі.

Што ж не радуешся, дружа?
Быць са мною
Сумна дужа?
Хочаш: пойдзем ды хутчэй
У мой садзік,
Да дзяцей!

Раптам бачу:
Страпянуўся
Конік мой —
Агонь з вачэй!
Напружыніўся,
Памкнуўся
Да мяне:
«Сядай ямчэй!»

Страсянуў, здаецца, грывай,
Пыскай торкнуўся ў рукаў...

Засмяяўся я шчасліва,
Павады ў далоні ўзяў:
— Гэй, мой конік,
Гэй, рахманы,
Будзь заўсёды
Паслухмяны!

Будзеш з намі,
Будзеш з намі,
Косю мілы,
Сябраваць.
На дарожцы
Капыткамі,
Быццам дзятлік,
Выбіваць!

ДЗЕ Ж СЫР?

Гэта ж трэба —
У Настусі
Сёння сыр
Укралі гусі!

Дзе ж яна сядзела?
І куды глядзела?

Як і ўсе разы,
На ганку
Села снедаць
Насця ўранку.
Есці ж не спяшалася,
З мамкай заспрачалася,
Калупала сыр знарок
І лічыла сарок.

Гэтым часам,
Гэтым мігам
Вёў гусак
Гусей на выган.
Сыр убачыўшы здалёк,
Папрасіў шыпун сарок:
«Стракачыце, падлятайце,
З'есці сыр
Малой не дайце.
Покуль вас дзяўчынка злічыць —
Мы паспеем сыр «пазычыць».

Самы смачны
У гэты ранак
Будзе ў нас
І ў вас сняданак.
А капрызка будзе ведаць,
Як упарціцца,
Не снедаць...»

Толькі недзе
Праз гадзінку
Падштурхнуў бы хто
Дзяўчынку:
Спахапілася малая —
Сподак чысценькі, пусты!
— Мама, дзе ж мой сыр?
— Не знаю,
У сарок спытайся ты...

Гагаталі дружна гусі:
«Правучылі ўсё ж Настусі

КАПРЫЗУЛЯ

Хныча, хныча
Капрызуля:
— Хто раздзене?
Хто разуе?

Нешта мамкі
Не відно.
Нешта таткі
Не чутно.
І бабуля,
Як заснула,—
Ля дзвярэй
Не спатыкнула...

Можа, ты,
Мой добры коцік,
Здымеш мне
Адзін хоць боцік?

Кот жа раптам
З-пад канапы
Працягнуў гарэзна
Лапу,
Драпнуў-шкрабнуў
За нагу:
«Я не ўмею,
Не магу...
Не капрызь,
Не хныч дарма,
Пастарайся ўжо
Сама...»

Ды ўсё хныча
Капрызуля:
— Хто раздзене?
Хто разуе?..

МОЙ БОР

За горачкай,
За вёскай,
Як толькі паглядзець,—
Сінеецца палоска,
Віднеецца ледзь-ледзь.

Што гэта —
Добра знаю,
Бо над палоскай той
Усход мяне вітае
Заранкай залатой.

Я выбегу
За вёску,
За мною —
Росны след...
А сіняя палоска —
Мой бор,
Мой родны свет.

3 Зак. 619

АБНОЎКА

Таня коску заплятала,
Таня маму ўсё пытала:
— Ты скажы, матулька, мне:
Сны вяртаюцца
Ці не?
Як захочаш вельмі моцна,
Яшчэ раз пабачыць можна?

Мама здзіўлена, няйначай:
Не пытанне,
А задача!
Потым скеміла, відаць,
Як задачку развязаць.

— А чаму ж?
Бывае гэтак,
І часцей за ўсё —
У дзетак.
Што ж, дачка, ты ўчора сніла?
— Мне сукенку ты купіла.
Як і ў Люды,
Гэткую —
Сіненькую, з кветкамі...

А прыбрацца ж
Не змагла я —
Тата ў садзік разбудзіў...
— Не сумуй,
Бяда малая:
Сон далёка не хадзіў.

Сон цябе
Даўно чакае
І сукеначку ў кляты
У руках ужо трымае,—
Каб не знік,
Не баўся ты...

Мама жмурыцца
Усцешна,
Разбірае ложак
Спешна.

Завіхаецца старанна,
А дачка гаворыць ёй:
— Не будзіце дужа рана —
Пахаджу ў сукенцы той.

НА КАГО СВАРЫЎСЯ ГРОМ?

На каго
Сварыўся гром?
Можа, на хмурынку,
Што схавала пад крылом
Сонца за хвілінку?

На каго
Сварыўся гром?
На свавольны вецер,
Што прамчаў-прабег віхром,
Наламаўшы вецця?

На каго
Сварыўся гром?
На маланку, можа,—
Як і дзецям,
Ей з сярпом
Бавіцца нягожа!

На каго
Сварыўся гром,
Аж зямлю хістала?
На мяне,
Каб пад дажджом
З лялькай не гуляла?

На каго
Сварыўся гром?
Можа, на матулю,
Што мяне
Загнала ў дом,
Нібы пчолку ў вулей?..

На каго ж
Сварыўся гром?

МОЖА, БАЧЫЛІ?..

— Можа, бачылі ці не,
Колькі цацак у мяне:
Разнастайных,
Адмысловых —
І старых,
І самых новых? —
Часта нам хваліўся Рома.—
У маім куточку дома
Трактар ёсць,
Хакей настольны,
Мяч сапраўдны,
Мяч футбольны,
Есць чыгунка,
Луназход —
Не злічыць усё
За год!
Нездарма казаў мне брат:
«Цацак тут —
На ўвесь дзетсад...»
Можа, бачылі?..
— Ды не!
Быццам сам не знаеш:
Цацкі ўсе
Ад нас і ў сне
Ты, відаць,
Хаваеш!

Ці свістали ракі?

ЗЯЗЮЛЬКА

— Зязюля, зязюлька,
Дзе сёння была?
Ці многа, прызнайся,
Гадкоў раздала?

— Я ў пушчу лятала,
У сад за раку,
Каго б ні сустрэла,
Вітала: ку-ку!

Сустрэўся мне ў пушчы
Вясёлы атрад
Дзяцей гаманлівых,
Дзяцей-акцябрат.

Іх слухала песні
І ў шатах густых
Гадоў адлічыла ім —
Хопіць на ўсіх!

А у садзе хлапчук мяне
Быццам чакаў:
Як сонечны зайчык,
Між дрэў ён скакаў.

Убачыць стараўся
Мяне на суку:
«Зязюлька, зязюлька,
Скажы мне: ку-ку!»

Я дзесяць гадкоў
Накувала яму.
Чаму гэтак скупа,
Так мала чаму?

Бо знаю Алеся,
Бо чула яго:
Лічыць да дзесятка
Умее ўсяго.

Няхай падрасце —
Зноў у сад прылячу,
І сотню,
І болей
Гадоў адлічу!

ВАЯЎНІЧЫ ВЕРАБЕЙ

Ледзь ваяка
Прачынаўся —
Піск і вэрхал
Пачынаўся:
Ані разу
Ля шпакоўні
Праляцець
Не мог спакойна.

Як суседзяў абмінуць,
Не ўдражніць,
Не казытнуць?

Гулка ў домік
Дзеўбане:
— Што, забылі пра мяне?
Домік будзе мой:
З сям'ёю
Я займу яго
Зімою...

Не хацеў ён
Міру, зладу —
І бяду наклікаў,
Зваду:
Ўся шпачыная сям'я
Падлавіла вераб'я.

Бачыў сам я
Ў гэта ранне
Іх сутычку,
Іх змаганне:
З вераб'я,
Як ні люцеў,—
Толькі пыл
Ды пух ляцеў!

Знікла храбрасць
У «ваякі»
Зразу,
З першай жа атакі.
Сам, напэўна,
Быў не рады —
Ледзьве вырваўся
Са звады!

Ад шпачынай чарады,
Смелай,
Дружнай, як заўжды,
Шэры кінуўся наўпрост,
Паказаў ім толькі
Хвост!

Сеўшы зводдаль
На галінку,
Пагайдаўся мо хвілінку
І — пра ўсё
Забыўся, мусіць,
Стаў гразіцца:
— Р-р-разбя-р-р-руся!..

Кінь, дурненькі,
Не храбрыся,
Лепш з суседзьмі
Памірыся!

ЗАЙКА-МУРЗ АЙК А

Зайка-мурзайка
Вочы працёр.
Зайка-мурзайка
Выбег на двор.

Токам нібыта,
Працяў халадок:
Цёплыя лапкі,
Золкі ж пясок.

На верасах —
Ізумрудам раса.
Зайку ж расічка
Страшней,
Чым ліса!

Торкнуўся пыскай —
Узвіўся ажно:
Зайка-мурзайка
Не мыўся даўно.

Будзе матуля
Зноў спавядаць,
Бо прыгразілася
Есці не даць.

Кроку на градкі
Не смее ступіць,
Калі ён зарадкі
Не будзе рабіць.

Як жа пазбавіцца
Ад нуды?
Як жа пазбавіцца
Ад вады?

І — здагадаўся!
Вушы — слупком!
Кінуўся ў хатку
Шэрым клубком:
— Мамачка, мамачка,
У верасах
Бегае, бачыў,
Рыжуля ліса!

— Рыжая блізка?
Што ж, пасядзі.
З хаткі
Да градкі,
Сынок,
Не хадзі!..

Зайка-мурзайка
Сумны сядзіць:
«Як жа па моркаўку
Сёння схадзіць?..»

Раптам адважыўся:
І — да вады!
Маці спалохана:
— Сын, ты куды?

— Добра памыцца мне
Трэба, відаць:
Ліска сустрэне —
Не зможа пазнаць...

СВАВОЛЬНЫ БЫЧОК

На вяроўчыне бычок.
Спраўны,
Круглы,
Як бачок.
Плямка-зорачка
На лбе.
Муражок
Бычок скубе.

Толькі — вось бяда! —
Яму
Сумна ў лузе
Аднаму.

«Эх, пабегаць бы хоць трошкі,
З сябрукамі ўзяцца ў рожкі —
Сілаю памерацца,
Ці падрос, праверыцца!..» —
Разагнаўся,
Тузануўся,
Шмяк —

На траўцы апынуўся!

Тузануў
Вяроўку зноўку —
Ды хіба парвеш
Вяроўку?
— Можа б, ты, бычок^ сказаў,
Хто цябе тут прывязаў?
Можа, ты ў чым вінаваты?..

— Я любіў гуляць ля хаты,
Без дазволу,
Без аглядкі
Уцякаць любіў
На градкі —
Пахадзіць, паштукаваць,
Бурачкоў пакаштаваць...
— Можа, бабка пашкадуе —
Здыме з прывязі,
Даруе?

— Ой, баюся, ой, баюся —
Не даруе
Мне бабуся:
Як на градках шчыраваў,
Збіў расаду,
Боб стаптаў...

— Хто ж за гэта «дзякуй» скажа
Хто ж сваавольніка адвяжа?..

БЯГУЦЬ РАЎЧУКІ..

Нібы задзірастыя
Два хлапчукі,
У полі сустрэліся
Два раўчукі.

— Куды разагнаўся?
Як зваць?
І адкуль?
— Бягу да ракі.
А завуся Буль-буль...

Нахмурыўся першы:
— Хваліцца пакінь!
Я ўсё ж весялейшы:
Завуся Дзінь-дзінь.

Я голас твой слухаць
Зусім не прывык:
Булькочаш,
Балбочаш,
Нібыта індык!

Буль-буль не стрымаўся:
— А твой галасок
Танюткі-танюсенькі,
Як валасок.

Я слухаць пісклявых
Зусім не магу.
Мне сумна з табою —
Адзін пабягу!

І вось, як задзіры,
Як два хлапчукі,
У полі разбегліся
Два раўчукі.

Бы стужкай срабрыстай,
Абвіўшы валун,
Задзінькаў,
Памчаўся
Ручай-весялун.

Маркотна Буль-буль
Яму ўслед паглядзеў:
Ён гэтак здружыцца
З Дзінь-дзінем хацеў!..

Бягуць раўчукі
У разбуджаны свет.
Не-не, ды спахопяцца:
«Дзе ж там сусед?..»

Бярэ адзінота —
Не радуе шум.
«Хутчэй бы сустрэцца,
Прагнаць гэты сум!..»

І вось, пацішэлыя,
Як хлапчукі,
Зноў раптам спаткаліся
Два раўчукі.

Дзінь-дзінь прыпыніўся:
— Даруй мне, прабач.
Адзін я прабіўся
Далёка, як бач,
Ды голас і спеў твой
Забыць не сумеў...
— І я без цябе
Паглушэў, пасумнеў...

— Я дужа стаміўся,
Знямогся зусім.
Кінь крыўдзіцца —
Разам
Давай пабяжым!

— Давай пабяжым!
Вунь — рачулка відаць.
Ты будзеш вызвоньваць,
А я булькатаць...

Бягуць,
А над імі —

І сонца,
І сінь:
— Як дружна спяваюць
Буль-буль
І Дзінь-дзінь!

КУ КАРЭЕА-НЕД.АРЖА

Надумаў Кукарэка:
— Мне трэба адпачыць.
Я ўсіх буджу спрадвеку.
Хто больш,
Чым я,
Крычыць?

Пяю зімой і ўлетку —
Ні разу не праспаў!
Па-мойму,
Неўпрыкметку
Я трошкі сіплым стаў?

Не будзе гэтак рупіць
І клопат мой міне,
Калі чубаткі купяць
Хутчэй будзільнік мне.

Па ўсіх падворках буду
З будзільнікам хадзіць,
На ўсіх падворках буду
Будзільнікам будзіць...

Перапалох на вуліцы:
— Ой, певень занямог!
На вуліцы
Дзівуюцца:
— Прыдумаў жа, дальбог!

Чубаткі,
Хоць і кпілі,
Было хоць крыўдна ім,—
Будзільнік жа купілі —
Не прасыпаць жа ўсім!

Шыпяць чубаткі дзюбыя
На пеўня,
Як сычы,
А той па вёсцы тупае,
Будзільнік
На плячы.

Ён кryллем не лапоча,
Расплыўся,
Быццам грыб.
Падчас на плот ускочыць —
Чуваць не спеў,
А — хрып.

— Што сталася са мною?
Чаму ўсё выйшла так?..
А куры за спіною:
— Дзівак...
— Хітрун...
— Лайдак...

— Ты ж, брат пявун, зазнаўся,
Ты ж глупства нарабіў:
Будзільнік расстараўся,
А голас свой —
Згубіў!

КАЛЮЧЫ АГУРОК

Лісця зборшчык,
                перавозчык,
Знакаміты мышалоў,—
На гурочнай градцы вожык
Раптам пыску накалоў.

Чмыхнуў злосна:
— Што за жарты?
Дзе ты, гэтакі смяльчак?
Жартаваць са мной не варта:
Вожык я,
А не слімак!

Вожык тупае сярдзіта,
Бо злаваць не ў першы раз.
А прыслухаўся —
Нібыта
Нехта буркнуў у адказ:

— Хто тут шастае, тупоча,
Мне на хвосцік наступіў?
Бачыць вожык —
Агурочак
Смела сцежку заступіў.

А на ім калючых рожак,
Бы ў яго іголак,—
Шмат.
Усміхнуўся, фыркнуў вожык:
— Напужаў мяне ты, брат...

Фу, мой нос распух як быццам —
Накалоўся моцна я!..
Агурок жа ўсё яршыцца,
Пасмялеў нібы ўдвая:
— Ты са мною не чапайся,
Бо не ведаеш мяне:
Нават Насцечцы не даўся
Я сягоння ў рукі, не!

Я адзін такі калючы,
Я адзін такі балючы!..

Вожык сцішыўся, здзіўлёны,
Ды пасля сказаў яму:
— Маладзенькі ты, зялёны —
Вось і колешся таму.

Падрасцеш,
Спялейшым станеш —
І калоцца перастанеш.

ДЗЕ Ж КЛУБОЧАК?

Пушысты
Шэранькі клубочак
Забраўся
Ў ціхенькі куточак —
З катком
У хованкі гуляў.

Па хаце
Шнарыў, шнарыў коцік,
Пакуль не ўбачыў
Шэры хвосцік —
З-пад шафы ён
Віднеўся ледзь.

«Вылазь!» —
Гарэза ажывіўся,
За хвосцік
Лапкамі ўчапіўся —
Хацеў клубочку
Памагчы.

Дзівіўся потым
Шэры коцік:
«Які даўгі ў клубочка хвосцік!
І сам куды ён
Раптам знік?..»

ЗАХВАРЭЎ АДНОЙЧЫ ЛЕЎ

Леў
Ангінай захварэў.
Стаў нервовы,
Пазвярэў.
Люта шчэрыцца,
Хрыпіць.
А звяры ўсе:
— Што рабіць?

Воўк вярнуўся
З пахадзі:
— Годзе выць на ўсе лады!
Годзе нам
Варон лічыць —
Трэба льва
Хутчэй лячыць!

І пайшлі да Льва звяры,
Па адным,
Па два,
Па тры:
— Што турбуем —
Не сярдуй,
Лекаў нашых паспрабуй.

— Будзе скончана з ангінай,
Як пап'еш
Чайку з малінай.

— Памагае — не сакрэт —
Ад прастуд
Ліповы цвет...
— Залатога мёду сподак
Ад любой хваробы —
Сродак...

Леў крывіўся,
Зіркаў злосна:
— Мне ад вашых лекаў млосна!
Мяса мне
Далі б з паўпуда —
І прайшла б даўно
Прастуда!..

Дзік стары
Здзівіў нямала —
З бульбай кадку прывалок.
Бульба густа паравала —
Леў
Ажно ступіў убок.

— Ты не хмурся,
Ты не чмыхай —
Парай цёплаю падыхай,
І за дзень
Твой хрып міне,
Век удзячны будзеш мне...

Леў
З дзіком згадзіўся хутка,
Сеў над бульбаю
Ціхутка.
Потым піў
Адвар маліны,
Каштаваў
Мядок пчаліны.
Лекі ўсе
Прыняў ахвотна,
Спаць улёгся
Бесклапотна...

Пелікан —
Прызнаны фельчар —
Завітаў да Льва
Пад вечар.
Добра выслухаў яго,
Добра выстукаў яго,
Загадаў:
— Скажы мне «а-а-а»...
Леў сказаў
І раз, і два...

Але раптам як зароў:
— Ды які ж я цар звяроў?!
Я ж не львом
Ужо зрабіўся!
Дзе мой грозны
Хрып згубіўся?
Хто ж мяне
Баяцца будзе?

Хто ж паклоны
Біць мне будзе?

Больш лячыцца
Не згаджуся.
Лепш хрыпатым
Застануся!..

Каб ізноў ахрыпнуць,
Леў
Порцый сем
Пламбіру з'еў.
Ходзіць хмуры,
Ходзіць злосны,
Голас —
Грубы,
Невыносны.
Чорнай хмарай —
Поўсць на карку.
— Што мне зёлкі і прыпаркі?!

Лепш
З ангінаю бадзяцца,
Лепш
Няхай мяне баяцца!..

Можа,
Чулі рык яго вы?
Леў
І праўда ж
Нездаровы?

ЧЭМПІЁНЫ

Звяры, стаміўшыся даволі,
Праз лес дамоў брылі паволі.

Але ўдзень, звярам наўздзіў,
Буралом дарогу
Заваліў, загарадзіў,—
Трэба дапамога!

Неспакойна ім, відаць,
Раяцца, мяркуюць:
— Хто б мог дрэвы раскідаць? —
Бачаць —
Слон шыбуе!

— Рады выручыць сяброў.
Слон я, не малютка...—
І дарогу для звяроў
Слон расчысціў хутка.

І пачуў магутны слон:
— Гляньце, гэта ж чэмпіён!

Яблык зняць — патрэбна хватка:
На вярхушцы яблык той-
Малпа,
Быццам акрабатка,
Паказала нумар свой —
Па галінцы ўзлезла тонкай...
Ну хіба —
Не чэмпіёнка?!

А каго б назваць яшчэ нам
З чэмпіёнаў,
Са спартсменаў?

Шчупака?
Ярша?
Яльца? —
Лепш за іх знайдзі плыўца!

А мядзведзь?
Спрытней мядзведзя
Хто праедзе
На мапедзе?

Кажуць,
З зайца мала толку.
Быстраногі заяц
Вам за сем секунд
Паштоўку
Ці пісьмо даставіць.

Як і малпа,
Рыба,
Слон,
Ён —
Таксама чэмпіён!

Адно цікава,
Паўтару я:
А хто ж,
А хто ж
Іх трэніруе?

АДКУЛЬ БЯДА?

Казёл барадаты
Наеўся салаты,
Напіўся вады —
Набраўся бяды!

Брыдзе хмызнякамі
І думае:
«Ж-жах!
Жывот —
Быццам камень,
Зялёна ў вачах!..»

На выган вярнуўся,
Дзе мяккі мурог,
Пабэкаць памкнуўся,
Выходзіць:
— Рох-рох!

— Што стала са мною!
Адкуль жа бяда?..
А козы турмою:
— Цябе нам шкада.

Зайздросным не будзь ты,
Казёл, да капусты.

Не еш, барадаты,
Па столькі салаты,
Пі меней вады —
Не будзе бяды!

ЛУГАВАЯ КАЗКА

Пытаўся званочак:
— Скажы мне, вятрыска,
Чаму ты няўседа такі?
Лятаеш высока і нізка —
Ля хмар і над поймай ракі...

— У хованкі я не гуляю
Ні ў небе, ні тут, на зямлі
Я цёмныя хмаркі ганяю,
Каб дожджыкі ўсюды лілі

Пытаўся званочак:
— СкЕЖЫ мне, вятрыска,
Чаму ты свавольнік такі?
Лятаеш далёка і блізка,
Дзе кружыш,
А дзе — напрасткі...
— У хованкі я не гуляю.
Хоць лётаю шмат — не зважай
Я нівы наўсцяж аглядаю,
Турбуюся: як ураджай?
На лузе, дзе травы па пояс,
З пракосаў збіраю расу,
Чмяліную песню з сабою
Ад краскі да краскі нясу...

— Чаму ты, каго ні спытаеш,
Здаешся загадкаю ўсім?
То цёплы,
То золкі бываеш,
То моцны,
То слабы зусім?

— Такі ўжо характар мой, квеце,
Лятун я,
Шчыруй,
Жартаўнік.
А што адбылося б на свеце,
Каб раптам я некуды знік?..

Пытаўся званочак:
— На гэты лужочак
Чаму заглядаеш часцей?
Ці сонца тут больш,
Ці прывабней куточак,
Ці травы і кветкі гусцей?

— Сюды я часцей заглядаю,
Бо шчырага сябра займеў.
Я тут, па-над лугам, лятаю,
Каб ты не тужыў,
А — звінеў!

ГАРЭЗНІК ЛЁН

Расплюшчыў лён
Уранку вочы.
Няпраўда,
Ён зусім не спаў:
І ўночы,
Да забаў ахвочы,
У жмуркі
З ветрыкам
Гуляў.

СПЯКОТНЫ ДЗЕНЬ У ЗААСАДЗЕ

Слон слана
Абліў вадою.
Ходзяць зебры
Чарадою.
Што ім гэтыя сланы? —
Больш прыгожыя —
Яны!
Зебра кожная, здаецца,
Перад імі задаецца,
Як жыраф,
Трымае шыю:
«Я сама абноўкі шыю!..»

Дзе ж адзін падзеўся слон?
Размарыў, няйначай, сон?
Слон ад сонца
Стаў у цень:
— Ноччу лепей, чым удзень!..
Ноччу ціха ў заасадзе.
Матылёк адно прысядзе
Ды на вуху затрапеча —
На святло ляціць, малеча...

Ноччу месяц.
Ноччу — зоры.
Іх лічу ўжо дзень каторы.
Налічыў мільёнаў пяць,
Больш, напэўна,
Не дапяць:
Не магу вышэй зірнуць —
Бачце, вушы не даюць...

Падышла да зебраў лама:
— Мне спачыць пара таксама.
Гэту спёку,
Гэты дзень
Хоць куды на поўнач дзень!

А вярблюд быў у гуморы:
— Кіньце, кіньце нагаворы!
Не дзянёк,
А — любата!
Вы ж, як бачу, хлюпата!
Пахадзілі б па пустыні,

Дык размовамі пустымі
Не займаліся цяпер...
Я не гэткае цярпеў!

Леў
Пад сонцам падрамаў —
Ледзьве ўдар не атрымаў.
І таму ён на вярблюда
Злосна рыкнуў:
— Згінь, прыблуда!
З клеткі б вырвацца —
табе
Даў бы добра па гарбе!
Ды сланы,
Пачуўшы звадку,
Паказалі
Спрыт і хватку.

Не ўсміхаліся цішком,
Да вады —
Трушком, трушком.
— Што сварыцца, абурацца!
Лепей будзем абліваццa.
Першы хто?
Хто не баіцца
Ад вушэй да пят абліцца?

Зебры першыя:
Туп-туп.
— Душ усім у спёку люб.
Нам не боязна,
Не страшна —
Нарадзіліся ў цяльняшках!

А за зебрамі —
Усе.
Па парадку,
Па чарзе.

Ажывіўся заасад,
Рады сонцу,
Дзецям рад.
Запрашае ўсіх у госці...
Дык не баўцеся,
Прыходзьце!

ВЯРБІНКА

— Чаго стаіш, вярбінка,
Над самаю ракою?
— Бо кожнаю галінкай
Люблю шаптацца з ёю.

— Аб чым жа ты гаворыш
З аерам ды вадою?
— Пра месячык і зоры,
Пра сонца залатое.

Расказваюць мне хвалі
Пад беражком крутым
Пра лугавыя далі
За борам —
Вунь за тым!

Туды не загляну я,
Туды не забягу,
Я ж там красу зямную
Пабачыць не магу.

Хоць сумна ў дождж і ў спёку,
Ды я ўсё шапачу:
Што робіцца навокал —
Даведацца хачу.

Сяброўствам ганаруся
З рачулкаю сваёю.
Я не ў ваду гляджуся —
На свет
Гляджу я з ёю!

КРЫЎДА

Казка

Ад сабак уцякала лісіца.
«Дзе б схавацца?
Куды б затуліцца?..»

Раптам бачыць —
Нара-дамоўка!
«Ў ёй сяброўка жыве, сяброўка!..»

Перад носам сабак якраз
Ліска шуснула ў цёмны лаз.

Ды не рада лісіцы лісіца:
— Вымятайся з нары, сястрыца.
Душна дужа:
Сваім хвастом
Мне ты ўвесь затуліла дом.

Ці мяне найхутчэй пакідай,
Ці сабакам свой хвост аддай!

— Я сяброўка табе,
Я радня!..
— А што зробіш? —
Нара адна.
Я схавала б цябе, схавала,
Але месца, як бачыш, мала.
Тут самой бы хаця схавацца,
Тут самой бы хаця ўратавацца...

*

І ад крыўды,
З ухмылкаю злой —
Госця шуснула з хаткі стралой!
Спахапіліся ганчакі —
Не дагнаць,
Не ўхапіць за бакі!..

Сілай выпхнуўшы, выгнаўшы госцю
Гаспадыня пагрызла косці:
«Есці хочацца, хоць памры,
Але ж выбрацца як з нары?
Можа, гончыя дзе недалёка,
Можа, сочаць, не зводзяць вока?»

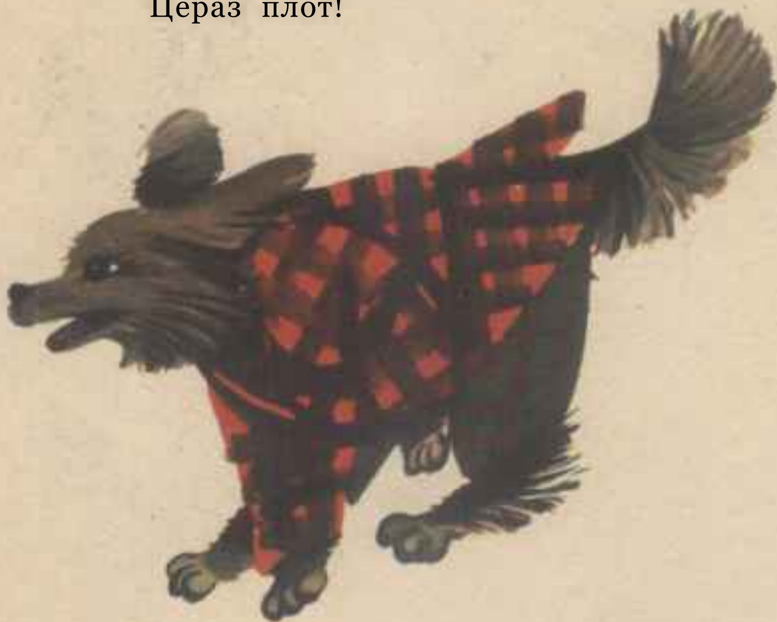

...Ганчакоў галасы прымоўклі —
Ціха выпаўзла ліска з дамоўкі
І прылесачкам —
У хмызнякі:
Там збіраюцца цецерукі.

«Як пачнуць лапатаць, такаваць, —
Хоць крыло,
Ды змагу ўпаляваць...»

Не ўдалося лісе паляванне.
Падалася ў сяло на змярканні:
Там,
Калі асцярожнаю быць,
Можна пеўніка раздабыць...

Ціха крадзецца рыжая, ціха...
Раптам — што гэта?
Скуль гэта ліха?! —
Заскуголіў, заенчыў хорт,
Шась, учуўшы яе,
Цераз плот!

А зладзейка — трубою хвост,
Ды ў лясок,
Ды ў лясок наўпрост!..

Раптам бачыць —
Нара-дамоўка!
«Тут, напэўна, жыве сяброўка...» —
І маланкаю ў цёмны лаз
Сiганула ўцякачка ўраз!..

Ды не рада лісіцы лісіца:
— Вымятайся з нары, сястрыца.
Душна дужа:
Сваім хвастом
Мне ты ўвесь затуліла дом.

— Я сяброўка табе,
Я радня!..
— А што зробіш? —
Нара адна.
Я схавала б цябе, схавала,
Але месца, як бачыш, мала.
Тут самой бы хаця схавацца,
Тут самой бы хаця ўратавацца...

Агрызнулася госця ў злосці:
— Што ж, запомню я гэтыя госці...

І пайшло, і пайшло з той пары —
Цяжка ўжыцца ў адной ім нары.
Не чуваць,
Каб маглі даравацъ,
Разам бегалі паляваць.

Паасобку стараюцца быць —
Даўняй крыўды
Не могуць забыць.

ЦІ СВІСТАЛІ РАКІ?

Казка

Надвячоркам пад карчом
Вёў нараду
Тоўсты Сом.

— Трэба пільна вартаваць
Нам свае ўсе сховы.
Калі што —
Хутчэй свістаць:
«Побач рыбаловы!»

Плоткам нашым
Сама горш
Стала жыць, нясмелым...
— А свістаць хто будзе?
— Ерш,
Ён — свістун умелы.

— Не хачу! — адрэзаў Ерш.—
Я адзін тут,
Ракаў — больш...

— Мы б з ахвотаю, дружок,
Ды свістаць не ўмеем.
Пакажы нам
Хоць разок —
Можа, адалеем...

Ноч, а ракі
Муцяць муць,
Сон прапаў у многіх:
Дно аж клюшнямі аруць,
Свісту Ж
Не чутно іх!
І сказаў старэйшы Рак,
Зморана-пунсовы:
— Хопіць!
Пражывём і так,
Без
сама-
аховы.

Мы ж не плоткі-небаракі,
А — учэпістыя ракі.
Мы з бяды
Не горш за рыб
Можам выбірацца...
Хто б ні браў іх
І калі б,—
Ракі не баяцца.

Не глядзяць —
Бяда адкуль.
Кожны —
Храбры малец:
Толькі сунь руку
ў раку —
Ён —
Хутчэй за палец!

КІРМАШ

Казка

На лістах блішчаць расінкі,
А ў галінках — ні трымцінкі.
Спяць нібыта
сосны, хвоі,
Сонца ў іх над галавою.
Толькі птушкі не змаўкаюць —
Ноты звонкія шукаюць.
Гулкі свіст
Наўкол разлёгся...
Заяц бегае
Засопся.
Папярэджвае звяроў,
Папярэджвае сяброў:
— Сёння ў нас кірмаш святочны,
Дык не баўцеся, браточкі.
— А чаму ж аб'явы ў лесе
Ты ніводнай не павесіў?
— Вінават, скажу адно:
Бегаў з дзеткамі ў кіно
У бярэзнік
За ручай —
На мультфільм «Ну, пачакай!».
Да змяркання прасядзелі,
Дзесяць серый паглядзелі.
Як адтуль дадому джгалі —
Матылькі ўваччу мільгалі!
Ну і мульцік!
Ну й цікавы! —
Мне было не да аб'явы.
Што кірмаш —
Я ж не забыўся,
З цёмным сёння прахапіўся.
Папярэджу ўсіх-усіх,
І дарослых і малых...

Пра кірмаш пачуў мядзведзь,
Рушыў тут жа пад павець.
Свой фургон агледзеў дбала.
— Хоць гаручага ўжо мала,
Але з'езджу, так і быць.
Што ж прадаць мне?

Што ж купіць?..
Есць мядку ў мяне кадоўбец.
Завязу яго —
І хопіць.
Толькі б выгадна прадаць —
Можна шмат чаго прыдбаць.
У Лісіцы каля хмызу
Есць шыкоўны тэлевізар,
А хіба ж я не магу
Мець такі ж у берлагу?
І аўчынак на зіму
У Ваўка куплю вазьму...

— Што прывёз — нам пакажы,—
Медзвядзя на кірмашы
Абступілі ўраз Дзікі,—
Дзе тавар твой?
І які?
Грошай, братка, не капі,
Жалудоў у нас купі.
Есць з ліповага карэння
Дужа смачнае варэнне...
— Мёд прадам — тады ўжо рэйце,
А цяпер не замінайце.—
Іх імпэт
Мядзведзь суняў
І з пляча
Кадоўбец зняў.
Каб не чуць ніякай звягі —
Грам у грам
Навёў ён вагі.
Потым, сеўшы на калоду,
Карцом мёду зачарпнуў,
Каб наддаць купцам ахвоты,
Сам з карца
Мядку глынуў.
— Падыходзьце, мёд ліпнёвы,
Верасовы,
вераснёвы!
Паспяшайцеся, як можна,
Да мяне, і
Бо будзе позна!..

Падступіў лясны народ:
— Гэй, Патапыч,
Дзе твой мёд?

Паглядзеў калматы ў бочку:
Мёду там —
Адно ў куточку.
Буры нават пацямнеў:
Не прыкмеціў сам,
Як з'еў.
— Давядзецца зноў да хмызу
Мне хадзіць на тэлевізар...

Прадаюць зайцы капусту,
Барсукі — дык сала.
Выбірай усё па густу,
Прадавай таксама.

Разгарнуў аўчыны Воўк:
— Не аўчыны — проста шоўк!
Ён, прызнацца, не глухі:
Ч у ў -
У модзе кажухі.
Ды звяры купляць баяцца —
Лепей з шэрым не чапацца:
Разышлася пагалоска —
Краў авечак ён па вёсках.
— Меў бы выручку Мядзведзь,
Ён прыйшоў бы паглядзець,—
Уздыхае Воўк з дакорам.—
За звяроў мне проста сорам...

Прадае каўнер Лісіца:
— Гляньце, ім не надзівіцца!
Мяккі і пушысты,
Срэбна-залацісты...

Не бярэ ніхто красу —
Знаюць модніцу Лісу:
Што сама знасіць паспела,
Хоча іншым
Збыць умела...

Ля латка пад шыльдай
«Воды»
Штурханіна, як заўсёды.

— Сунецца Мядзведзь, глядзіце!..
— Без чаргі, браткі, пусціце.
Мёду з'еў
Аж тры пуды,
Надта хочацца вады...

Прадае ваду Вавёрка.
Тут жа і арэхаў горка,
Вязка сушаных грыбоў —
Бойкі гандаль і ў звяроў.

Зёлкі розныя і травы
Гарнастай прадаў рухавы
І ў «Лясмаг» хутчэй памчаўся:
Есць транзістары —
Дазнаўся.

І Зайчыха вельмі рада:
Накупляла для дзетсада
Розных дудак і свісткоў,
Іх у кошык —
І дамоў.

Пакрысе, пакрысе
Разыходзяцца усе.

Вечар блізка.
Сонца ніжай.
Са сваёй канторы выйшаў
Лось —
Дырэктар кірмашу:
— Закругляцца ўсіх прашу.
Прадасце, што не паспелі,
У наступную нядзелю.

Сам, прызнацца ад душы,
Я не быў на кірмашы.
Калі хто пабачыць згодзен,
Дык давайце разам сходзім.

Змест